

Katarzyna Sturmowska-Hinc

Jednostki frazeologiczne z komponentem 'baba' w "Słownictwie kociewskim na tle kultury ludowej" Bernarda Sychty

Acta Cassubiana 18, 104-111

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Katarzyna Sturmowska-Hinc
Bydgoszcz

Jednostki frazeologiczne z komponentem ‘baba’ w *Słownictwie kociewskim* na tle kultury ludowej Bernarda Sychty

Ksiądz Bernard Sychta, etnograf i dramatopisarz Kaszub i Kociewia, twórca wielkiego *Słownika gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, znaczną część swojego pracowitego życia poświęcił gwarom kociewskim, które poznawał w dwóch etapach: w latach 1933-1935 jako młody ksiądz w Świeciu nad Wisłą, a także w czasie najazdu hitlerowskiego, ukrywając się w Osiu u życzliwych ludzi, zetknął się z południową gwarą kociewską. W latach 1935-1939, będąc kapłanem Szpitala Państwowego dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gdańskim, poznał północną gwarę kociewską. Od początku swojej pracy na terenie Kociewia ks. Bernard Sychta skrupulatnie gromadził materiały dotyczące kultury tegoż regionu. Z niezwykłą starannością zebrane przez wiele lat fakty etnograficzne zamieścił w swym drugim leksykograficznym dziele pt. *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej*, które miało być dziełem równym słownikowi kaszubskiemu. *Słownictwo kociewskie* ostatecznie ukazało się w trzech tomach, zawierając materiał leksykalny dotyczący miejscowej kultury ludowej¹.

Materiał zebrany przez słynnego badacza oprócz wielu pojedynczych haseł zawiera również bogaty zbiór związków wyrazowych, do których należą zwroty, porównania, przysłowia, wyrażenia przysłowiowe, zagadki, rymy oraz fragmenty pieśni i opowieści, a także liczne przykłady wierzeń ludowych i zwyczajów. W niniejszym artykule zajmę się jednostkami frazeologicznymi z komponentem ‘baba’ wyekscerpowanymi ze *Słownictwa kociewskiego*, które odpowiednio poddam analizie i klasyfikacji. Do jednostek frazeologicznych, dalej JF, zaliczam tu zwroty, wyrażenia, porównania, przysłowia, frazy.

¹ *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej* ukazało się w 1980 roku – tom I i II oraz w 1985 roku – tom III.

Polska frazeologia gwarowa wciąż jest zagadnieniem słabo opracowanym, które nadal rzadko należy do zainteresowań językoznawców. W dziedzinie dialektu kociewskiego są to początkowe badania nad frazeologią gwarową, wcześniej była sporadycznym przedmiotem zainteresowań dialektologów, o czym wspominał w końcu lat 80. Jerzy Treder, ale tylko na marginesie badań kaszubszczyzny jako materiał porównawczy². Nieco większym dorobkiem w tym zakresie mogą poszczycić się gwary Polski południowej oraz wspomniany dialekt kaszubski.

Frazeologia gwarowa rozumiana jest jako ogół frazeologizmów występujących zarówno w regionalnych odmianach języka, czyli gwarach i dialektach, jak i w języku ogólnym, a także jako związki frazeologiczne, niemające frazeologicznego odpowiednika w tej samej formie w języku literackim³. JF, nie tylko gwarowe, mają duże znaczenie leksykograficzne, gdyż tak jak derywaty wzbogacają słownik ogólny, mogą więc być podstawą derywatu⁴. Odzwierciedlają one realia i obyczaje ludu, które autor przekazał nie tylko poprzez związki frazeologiczne, ale również w otaczających je szerokich komentarzach. Bernard Sychta w swym dziele podaje również frazeologizmy występujące w języku ogólnym, jednakże ze względu na ciekawe przykłady użycia JF, omówię tylko te dyferencyjne, charakterystyczne dla gwary kociewskiej i w niektórych przypadkach wariantowe wobec polszczyzny ogólnej, które w swej strukturze zawierają komponent *baba*.

Zanim przejdę do analizy wybranego materiału, należy wyjaśnić znaczenie interesującego nas leksemu. Otóż *baba* posiada aż osiem definicji według *Uniwersalnego słownika języka polskiego* i odnosi się zwłaszcza do płci żeńskiej jako 'rub. żart. dojrzała kobieta, 'żona, narzeczona, kochanka', lub 'przestarza. stara kobieta; staruszka'. Jako *babę* autorzy słownika określają także 'przen. mężczyznę tchórzliwego, nieśmiałego, słabego charakteru, zniewieściałego; fajt-łapę', 'ciasto pieczone w formie (zwłaszcza bardzo dużej) o kształcie ściętego stożka', 'techn. część kafara uderzającą wbijany pal' oraz 'archeol. posąg kamienny, zwykle kobiety z pucharem lub rogiem w ręku'⁵. *Baba* jest starym ogólnosłowiańskim wyrazem onomatopeicznym, powstałym w wyniku niemowlęcego zwielokrotnienia sylaby jak *ma-ma*, *ta-ta*, *nia-nia*, *cio-cia*, *dzia-dzia*, początkowo nie posiadając ściśle określonego znaczenia, stąd powstało ang. *baby*

² J. Treder, *Ze studiów nad frazeologią kaszubską (na tle porównawczym)*, Gdańsk 1986, s. 333.

³ Dialekty i gwary polskie. Kompendium internetowe pod red. Haliny Kraś. <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=leksykon&lid=584>

⁴ J. Treder, *Nazwy własne we frazeologii zachodniosłowiańskiej*, [w:] *Gdańskie studia językoznawcze IV*, red. B. Kreja, Wrocław 1988, s. 131.

⁵ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, Warszawa 2006, s. 166.

‘dziecko’ czy niem. *Bube* ‘chłopiec’⁶. Zdrobnienie *babka* ma znaczenie wyrazu *baba*.

Mały słownik gwar polskich, określając *babę*, nawiązuje do kultury ludowej, definiując ją nie tylko jako ‘kobietę, mężatkę’ czy ‘akuszerkę’, ale również jako ‘sноп zboża wiązany na zakończenie żniw’, ‘część składową kołowrotka służącą do regulacji nacisku’, ‘daszek nad piecem’ czy ‘odmianę gruszek (owoc i drzewo)’. Zdrobnienie wyrazu *baba*, czyli *babka* oznacza ‘akuszerkę’ lub ‘żelazne kowadełko do klepania kosy’⁷.

Bernard Sychta w swym opracowaniu *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej* podaje aż dziesięć definicji leksemu *baba*, a także obszernie wyjaśnienie dotyczące wyrazów pochodnych *babi* i *babski*, czego nie znajdujemy we wcześniej wspomnianej pozycji. Obfitość komentarzy autora świadczy o chęci przekazania czytelnikowi jak najwięcej informacji etnograficznych odnoszących się do rodzimej kultury ludowej. *Baba* według Sychty to przede wszystkim ‘stara kobieta’ lub ‘jakakolwiek kobieta’, ale również ‘mężczyzna tchórzliwy, mąż ulegający we wszystkim żonie’. *Babą* autor nazywa także ‘ostatni sноп zboża’, ‘ostatni krzak ziemniaków’, ‘zabawę po sprzęcie zboża’, ‘demona zbożowego w postaci starej baby, którą straszą dzieci, by nie wchodziły w zboże’. *Baba* to też ‘ciemna chmura’, ‘bliżej nieokreślona, mityczna postać baby w Grzybkcu na moście Czarnej Wody’ oraz ‘ręczny kołowrót do wyciągania sieci z wody’. Bogactwem definicji wyróżnia się także forma deminutywna *babka*, która w *Słownictwie kociewskim* posiada więcej znaczeń niż podaje *Uniwersalny słownik języka polskiego*, czy *Mały słownik gwar polskich*. *Babka* to ‘matka ojca lub matki’, ‘jakakolwiek stara kobieta’, ‘starsza mężatka przewodząca obrzędowi weselnemu’, ‘stara klacz’, a także ‘kowadełko do klepania kosy’⁸.

Baba jest wyrazem należącym do najliczniej prezentowanej kategorii semantycznej w 3-tomowym słowniku kociewskim. Do kategorii tej, jaką jest człowiek, należy 25 proc. leksemów⁹. W JF *baba* pojawia się 36 razy i odnosi się najczęściej do definicji ‘stara kobieta’ lub ‘jakakolwiek kobieta’. Frazeologizmy te stanowią ponad 5 proc. całego zasobu frazeologicznego *Słownictwa kociewskiego*. Wszystkie badane frazeologizmy są świadectwem tego, że wspomniana *baba* jako kobieta pełni ważną rolę w życiu rodzinnym i społecznym.

Badany materiał frazeologiczny z komponentem *baba* podzielę według dwóch różnych kryteriów. Pierwszym z nich będzie struktura morfologiczno-syntaktyczna frazeologizmu, która dzieli związki wyrazowe według struktury i funkcji w zdaniu. Kryterium to wyznacza trzy grupy JF: wyrażenia, zwroty

⁶ I. Malmor, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa-Bielsko-Biała 2009, s. 39.

⁷ *Mały słownik gwar polskich*, red. J. Wronicz, Kraków 2010, s. 16.

⁸ B. Sychta, *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej*, Wrocław 1980, s. 7-9.

⁹ M. Pająkowska, *Słownictwo kociewskie a kultura ludowa*, Bydgoszcz 1997, s. 21.

i frazy¹⁰. Pierwszą grupę JF tworzą **wyrażenia**, które w odróżnieniu do frazeologii ogólnopolskiej nie są najliczniejsze. Spośród 36 badanych JF 13 tworzą wyrażenia, co stanowi 36 proc. badanego materiału. Do teŝe grupy naleŝą następujące JF:

- 1) Rzeczownik + rzeczownik:
rejter-baba »kobieta energiczna, kobieta despotyczna« (SKK3, 55)¹¹
- 2) Rzeczownik w porównaniach ze spójnikiem „jak”:
baba jak kierzónka »o grubej kobiecie« (SKK1, 7)
- 3) Przymiotnik + rzeczownik:
obdojóna baba »kobieta rozpustna« (SKK1, 7-8)
- 4) Rzeczownik + przymiotnik:
baba psijana »taniec weselny wykonywany z panną młodą przez człowieka przebranego za niedźwiedzia« (SKK1, 7)
- 5) Połączenia przyimkowe:
babki na jarmarku »plejady« (SKK2, 31).

W słownictwie kociewskim Bernarda Sychty odnotowałam tylko dwa **zwroty** zawierające komponent 'baba', tudzieŝ 'kobieta'¹². Są nimi:

- 1) Czasownik w porównaniach ze spójnikiem 'jak':
stąkać jak stara baba »przesadnie narzekać, uskarŝać się, zwiąszcza na ból« (SKK2, 52)
- 2) Czasownik + wyrażenie przyimkowe:
za głamboko podglóndać kobiecie za firanki »mieć stosunek z kobietą« (SKK2, 13).

Frazy natomiast tworzą dość sporą grupę kociewskich JF. Do fraz naleŝą wszelkie przysłowia, sentencje, powiedzenia. Badany materiał zawiera 24 frazy, co stanowi 67 proc. całego zasobu frazeologicznego z wyrazem *baba*. Przybierają one róŝne formy i są to:

- 1) Formy przysłów:
baba, ŝaba, diabeł trzeci, to rodzóno dzieci (SKK1, 7)
chto laniwi, to do kobiéti skori (SKK2, 102)
ranni deszcz a babski płacz to jestaj jedno i to samo (SKK1, 8)
trzi babi, trzi gasie głowi, to kermaz gotowi (SKK2, 66)

¹⁰ S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. I, Warszawa 1985, s. 6-7.

¹¹ W nawiasie podaję źródło danej JF (SKK1 – *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej*, tom I; SKK2 – *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej*, tom II; SKK3 – *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej*, tom III).

¹² Poniewaŝ komponent *baba* aŝ w 94% JF odnosi się do znaczenia *kobieta*, badany materiał frazeologiczny obejmuje równieŝ związki wyrazowe z tym komponentem.

2) Formy powiedzeń:

chto baba wikopie, to jakbi sóm wszitke bulwi wikopał (SKK1, 8)
chcesz chleba, skocz do nieba, z nieba do piekła, tam baba chleba napięła
 »tak odpowiada matka dzieciom często wołającym o chleb« (SKK2, 41)
możesz z babó mniech soli zjeść, a eszcze ji nie rozgrziesz (SKK1, 7)
skończęto sia babki sranie/kichanie »skończyły się dobre czasy« (SKK1, 9).

Drugie kryterium podziału opiera się na powiązanej z JF konotacji. Według tego podziału wyodrębnia się trzy grupy frazeologizmów: z konotacją neutralną, pozytywną i negatywną. Większość komponentów *baba* określających 'kobietę' w JF ma charakter wartościujący ze względu na jej zachowanie, cechy fizyczne i psychiczne i mówi o subiektywnym stosunku nadawcy do określonej kobiety. Najczęściej jest to ocena negatywna i wynika ona z powszechnej opinii środowiska. W związku z tym JF z komponentem *baba* często wykazują konotację negatywną i jest ich w zebranych zasobie 14, czyli 39 proc. W tej grupie *babę* przedstawia się jako:

1) kobietę lekkich obyczajów:

obdojóna baba »kobieta rozpustna« (SKK1, 7-8)
oblatana baba »kobieta rozpustna« (SKK1, 8)

2) kobietę o złym usposobieniu czy niewłaściwym zachowaniu:

borowa baba »w demonologii pn-kociewskiej baba, którą straszą dzieci« (SKK1, 39)
janżóna baba »kobieta chciwa, pyskata, jędza; czarownica, według wierzeń kociewskich kobieta obdarzona przez diabła mocą rzucania uroków i czarów; baba, którą straszą dzieci« (SKK1, 7)
rejter-baba »kobieta bardzo energiczna, despotyczna, zachowująca się jak chłop« (SKK3, 55)
stąkać jak stara baba »przesadnie narzekać, uskarżać się, zwłaszcza na ból« (SKK2, 52).

JF z konotacją neutralną wskazują na *babę* jako 'jakąkolwiek kobietę', a także 'sноп zboża', nawiązują one do prac rolniczych. Do takich związków wyrazowych zaliczam m.in.: *babi pampek* »ostatni krzak ziemniaków« (SKK1, 8), *babskie leki* »zioła stosowane przez kobiety wiejskie jako środki lecznicze« (SKK1, 8), *babske żniwa* »wykopki« (SKK1, 9), *chto baba zwióże, to jakbi sóm całe żniwo zwiózal* »baba: ostatni sноп zboża« (SKK1, 8), *stwórz sobie babo dziecko, jak masz sto lat* »o sytuacji bez wyjścia« (SKK1, 7).

Leksem *baba* w badanych przeze mnie JF nie wykazuje konotacji pozytywnych, co ma ścisły związek z definicją tego słowa, mówiącą o kobiecie w sposób żartobliwy, złośliwy, wulgarny, pogardliwy czy rubaszny.

O tym, czy gwarowy związek wyrazowy należy do JF, świadczą jego szczególne cechy, którymi powinny być:

- 1) **wielocłonowość** – frazeologizm zawiera przynajmniej dwa komponenty i tworzy wewnętrznie zespoloną jednostkę leksykalną, np. *žitnia baba* »demon zbożowy w postaci starej baby, którą straszą dzieci, by nie wchodziły w zboże« (SKK1, 8);
- 2) **stabilność** – w JF obowiązuje stabilność leksykalno-semantyczna, dlatego wymiana frazeologicznych komponentów w wielu przypadkach jest niemożliwa. Usunięcie lub zastąpienie jednego lub więcej komponentów w związku frazeologicznym zmieniałoby jego znaczenie, np. *baba psijana* »taniec weselny wykonywany z panną młodą przez człowieka przebranego za niedźwiedzia« (SKK1, 7), **kobieta psijana* »kobieta będąca pod wpływem alkoholu«;
- 3) **obrazowość** – JF wywołują obraz konkretnego wyobrażenia, obrazują metaforę, np. *baba nosi jego buksi* »żart. lub złośl. o kobiecie, która podporządkowała męża swojej woli« (SKK1, 52);
- 4) **idiomatyczność** – JF wykazują dosłowne i przenośne znaczenie i przedstawiają konkretny obraz, np. *babia dupa* »poziwnik« (SKK1, 108) lub wykazują znaczenie przenośne i nie wywołują żadnego obrazu, np. *oblatana baba* »kobieta rozpustna« (SKK1, 8);
- 5) **leksykalizacja i reproduktywność** – JF gromadzone są w leksykonie, w którym ulokowane są nowe leksemy. Dzięki temu należą one do słownictwa jako całościowe leksykalne jednostki. Reproduktywność natomiast odnosi się do gromadzenia frazeologizmów w świadomości językowej, aby wyrażenia te mogły być obecne jako jednostki leksykalne. Aby zrozumieć sens JF, jego syntaktyczna struktura musi być reproduktywna jako całość, np. *babskie leki* »zioła stosowane przez kobiety wiejskie jako środki lecznicze« (SKK1, 8), ale: *kobiece leki* »znaczenie dosłowne, lekarstwa dla kobiet«¹³.

Badany materiał wykazuje ogromną aktywność i kreatywność wśród użytkowników gwary kociewskiej. Autor w swym słowniku zanotował wiele synonimów i wariantów frazeologicznych, np. *baba ubrała jego buksi* – *baba wlaźła w jego buksi* – *baba nosi jego buksi* »żart. lub złośl. o kobiecie, która podporządkowała męża swojej woli« (SKK1, 52), *chto baba wikopie, to jakbi sóm wszitke bulwi wikopał* »baba: ostatni krzak ziemniaków« – *chto baba zwióże, to jakbi sóm całe żniwo zwiózał* »baba: ostatni snop zboża« (SKK1, 8).

Niektóre JF zawierają w swym składzie frazeologicznym leksem odnoszący się do płci przeciwnej, *chłopa*, co wynika z naturalnej relacji kobieta – mężczyzna, czy mąż – żona, np. *co chłop na wozie wewiezie, to kobieta we fartuchu winiesie* (SKK2, 42), *jak chłop kobiéti nie bije, to w ni wóntroba gnije* (SKK2, 42), *w Mérmécie zmarz chłop przy kobiécie* »taka tam niegdyś była bieda« (SKK2, 124), *baba i kocur dóma, gbur i pies do pola* (SKK1, 101).

¹³ C. Palm, *Phraseologie. Eine Einführung*, Tübingen 1997, s. 11f.

Wiele JF to rymowanki, które dodatkowo wzbogacają słownictwo gwary kociewskiej. Pojawiają się one głównie we frazach: *baba, żaba, diabeł trzeci, to rodzóne dzieci* (SKK1, 7), *chcesz chleba, skocz do nieba, z nieba do piekła, tam baba chleba napiękła* »tak odpowiada matka dzieciom często wołającym o chleb« (SKK2, 41), *stoi baba w sklepsie, po brzuchu sia klepsie – kerzanka* »zagadka« (SKK2, 67), *szła babka z Nowého, nie powiedziała nic takého* »odpowiedź na natrętne pytanie ‘co nowego?’« (SKK1, 9), *trzi babi, trzi gasie głowi, to kermaż gotowi* (SKK2, 66), *Franek stłuk babie zbanek, baba go kijam, a ón żups kómninam* (SKK1, 131).

Niektóre frazeologizmy motywowane są wierzeniami ludowymi dotyczącymi demona zła, np. *borowa baba* »w demonologii pn-kociewskiej baba, którą straszą dzieci« (SKK1, 39), *żitnia baba* »demon zbożowy w postaci starej baby, którą straszą dzieci, by nie wchodziły w zboże« (SKK1, 8).

W zebranych materiale warto wskazać na JF zawierające cechy fonetyczne typowe dla dialektu kociewskiego. Charakterystyczna będzie tu asynchroniczna wymowa zmiękczonej spółgłoski „p” z dodatkową głoską „s”: *baba psijana* »taniec weselny wykonywany z panną młodą przez człowieka przebranego za niedźwiedzia« (SKK1, 7), szeroka wymowa samogłoski nosowej „ę”: *janđóna baba* ‘kobieta chciwa, pyskata, jędza; czarownica, według wierzeń kociewskich kobieta obdarzona przez diabła mocą rzucania uroków i czarów; baba, którą straszą dzieci’ (SKK1, 7), dodatkowa głoska „n” w przypadku zmiękczonej spółgłoski „m”: *możesz z babó mniech soli zjeść, a eszcze ji nie rozgrziesz* (SKK1, 7), poszerzona wymowa samogłoski „y” w pozycji przed spółgłoską „f”, głównie w formie osobowej czasowników: *skóńczęło sia babki sranie/kichanie* »skończyły się dobre czasy« (SKK1, 9), zapis samogłoski nosowej „ą”: *za głamboko podglóndać kobiecie za firanki* »mieć stosunek z kobietą« (SKK2, 13).

Niektóre związki frazeologiczne z komponentem *baba* utrwalają realia kulturowe naszych przodków, które nie zawsze potrafimy wyjaśnić, np. o grubej kobiecie powiemy *baba jak kerzónka* (SKK1, 7). By użycie tego związku frazeologicznego miało sens, nadawca wypowiedzi musi znać znaczenie słowa *kerzónka*, które oznacza ‘masielnicę’. Dzisiaj wyrabianie masła należy do rzadkości, stąd brak wspomnianej *kerzónki* w domach, a przy zaniku desygnatu dana JF z komponentem go nazywającym wymaga dodatkowego objaśnienia.

Bardzo ciekawą grupę stanowią JF utrwalające realia geograficzne: *szła babka z Nowého, nie powiedziała nic takého* »odpowiedź na natrętne pytanie ‘co nowego?’« (SKK1, 9), *w Mémécie zmarz chłop przy kobiécie* »taka tam niegdys była bieda« (SKK2, 124).

W badanym materiale warto również zwrócić uwagę na te JF, które w swym składzie zawierają komponent pochodny leksemowi *baba*, czyli *babski* lub *babi*: *babi pampek* »ostatni krzak ziemniaków« (SKK1, 8), *babia dupa* »poziwnik« (SKK1, 108), *babskie leki* »zioła stosowane przez kobiety wiejskie jako środki

lecznicze« (SKK1, 8), **babske** żniwa »wykopki« (SKK1, 9), *ranni deszcz a babski płacz to jestaj jedno i to samo* (SKK1, 8).

W paru przykładach pojawia się forma deminutywna *babka* jako główny komponent: **babki** na jarmarku »plejady« (SKK2, 31), *to bi sia mogła babka przisłnić, nawet z dziesióntégo pokolania* »tak źle tam było« (SKK1, 9), *tobie sia eszszce babka przisłni* »otworzą ci jeszcze oczy, gdy poznasz biedę« (SKK1, 9).

Oprócz JF z komponentem *baba* warto przyjrzeć się tym związkom wyrazowym, które w swym składzie strukturalnym zawierają leksem *kobieta*. *Kobieta* w JF została przedstawiona w podobnej konotacji co *baba*: *Chto laniwi, to do kobiéti skori* (SKK2, 102), *co chłop na wozie wewiezie, to kobieta we fartuchu winiesie* (SKK2, 42), *jak chłop kobiéti nie bije, to w ni wóntroba gnije* (SKK2, 42), *kobiéta, co ma czarne nogi, a białe rance to je licha gospodyni* (SKK2, 22).

Jednostki frazeologiczne z komponentem *baba*, występujące w gwarze kociewskiej Bernarda Sychty, pozwalają poznać obraz kobiety w kulturze tegoż regionu i jej znaczenie w życiu rodzinnym i społecznym oraz stosunek – głównie mężczyzn, a także starszych kobiet – do płci żeńskiej. Choć często bywa on przedstawiany w sposób żartobliwy, złośliwy czy nawet wulgarny, jest jednak świadectwem sposobu postrzegania świata.

Katarzyna Sturmowska-Hinc

**The phraseological units containing the component „baba”
excerpted from the lexicographic work *Słownictwo kociewskie
na tle kultury ludowej* by Bernard Sychta**

SUMMARY

This paper is aimed to analyze the phraseological units containing the component “baba” excerpted from the lexicographic work *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej* by Bernard Sychta. The paper starts with the presentation of priest Bernard Sychta, the notable ethnographer and dramatist from Kashubia and Kociewie, followed by a short summary of the material gathered by the researcher. After that the term “dialect phraseology” is explained, the present state of research on the Polish dialect phraseology is introduced and the definition of the lexeme “baba” is discussed. The paper shows the phraseological material containing the component “baba” analyzed against two different criteria: morphosyntactic structure and connotation attached to the phraseological unit. An important observation about the characteristics of the dialectal idiomatic expressions as well as the presentation of synonyms and phraseological variants was made in the paper. Also, the point about phraseological units was made, including: those containing the lexeme “chłop” referring to the opposite sex and containing phonetic features typical of Kociewie dialect.